

потребує до підвищення енергоефективності великих центрів даних і офісів, від впровадження більш «екологічних» варіантів відряджень до планування більш «екологічних» корпоративних заходів. Команди Nielsen завжди шукають нові незвичні способи мінімізації відходів і зниження споживання енергії та води [10].

Основними напрямками соціально-етичного маркетингу дослідного агентства є:

- дотримання міжнародних кодексів, положень та стандартів ведення господарської діяльності та проведення маркетингових та соціальних досліджень;

- відповідальність перед персоналом;
- підтримка молодих спеціалістів;
- підтримка благодійних проектів та організацій;

- захист навколишнього середовища.

Висновок. Впровадження норм соціально-етичного маркетингу в роботу дослідних агентств є досить складним завданням, проте нові тенденції ринку змушують компанії змінювати свої погляди на ведення господарської діяльності. Немає сумнівів у тому, що дана тенденція буде набирати всю більшу популярність з кожним роком, і зовсім скоро соціально-етичний маркетинг стане обов'язковою умовою роботи компаній.

УДК 330.46

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коротков Э. М. Корпоративная социальная ответственность. / Э.М. Коротков, О.Н. Александрова, С.А. Антонов. – М.: Юртай, 2013. – 445 с.
2. Корпоративна соціальна відповідальність/конкурентоспроможність бізнесу. – [Електронний_ресурс]_Режим_доступу:<http://www.confex.org/uacompetitiveness/csr.html>.
3. Благов Ю.В. Корпоративная социальная ответственность: эволюция концепций. – Спб.: Высшая школа менеджмента, – 272 с.
4. Божук С.Г. Корпоративная социальная ответственность / С.Г. Божук, В.В. Кулибанова, Т.Р. Тэор. – Спб.: СПбГИЭУ, 2012. – 266 с.
5. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Ф. Котлер, Лі Ненсі; пер. З англ. Я. Яринчин. – К.: Стандарт, 2005. – 302 с.
6. Офіційний сайт ESOMAR. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.esomar.org/>. – Назва з екрану.
7. Шацьких К. О. Роль соціально-етичного маркетингу для українського бізнесу / К. О. Шацьких // Проблеми системного підходу в економіці. – 2010. – № 2.
8. Офіційний сайт TNS Україна [Електронний ресурс] / TNS Україна [сайт]. – Режим доступу : <http://www.tns-ua.com/ua>. – Назва з екрану.
9. Офіційний сайт GfK Україна [Електронний ресурс] / GfK Україна [сайт]. – Режим доступу : <http://www.gfk.com/ua/>. – Назва з екрану.
10. Офіційний сайт ACNielsen [Електронний ресурс] / ACNielsen Україна [сайт]. – Режим доступу : <http://www.nielsen.com/ua/uk/>. – Назва з екрану.

Пономаренко Т.В.

кандидат економічних наук,

докторант кафедри обліку, аналізу, аудиту та адміністрування підприємств гірничо-металургійного комплексу Криворізького національного університету

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Акцентовано увагу на варіативності методологічних напрямів оцінювання рівня економічної стійкості підприємства. Представлено авторську типологізацію підходів: фінансово-моніторингового, кризово-ймовірнісного, агреговано-функціонального, бенчмаркінгового, нормативно-цільового, а також результати їх критичного аналізу в контексті сучасних управлінських технологій. Аргументовано проблемні аспекти логіки оцінювання. Визначено перспективні напрями її трансформації.

Ключові слова: економічна стійкість, фінансовий стан, банкрутство, функціональні види стійкості, еталон, інтегральний показник, рейтингування, корпоративна стійкість, цільові орієнтири розвитку.

Пономаренко Т.В. СИСТЕМАТИЗАЦИЯ ПОДХОДОВ К ОЦЕНКЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Акцентируется внимание на вариативности методологических направлений оценки уровня экономической устойчивости предприятия. Представлена авторская типологизация подходов: финансово-мониторингового, кризисно-вероятностного, агрегированно-функционального, бенчмаркингового, нормативно-целевого, а также результаты их критического анализа в контексте современных управленческих технологий. Аргументированы проблемные аспекты логики оценивания. Определены перспективные направления ее трансформации.

Ключевые слова: экономическая устойчивость, финансовое состояние, банкротство, функциональные виды устойчивости, эталон, интегральный показатель, рейтингование, корпоративная устойчивость, целевые ориентиры развития.

Ponomarenko T.V. SYSTEMATIZATION OF APPROACHES TO ESTIMATE THE ECONOMIC VIABILITY

Attention is accented on methodological variability evaluation of economic viability. Presented by the author's typology of approaches: financial monitoring, crisis-probability, aggregated functional, Benchmarking, regulatory target. Presented the results of critical analysis in the context of modern management techniques. Logic argued problematic aspects of evaluation. Perspective directions of its transformation.

Keywords: economic stability, financial, bankruptcy, types of functional stability standard, integral index, ranking, corporate stability, development targets.

Постановка проблеми. Дослідження економічної стійкості актуалізується сучасними здобутками теорій фірми, що передбачають її використання в якості ключового цільового орієнту менеджменту організації: «Економічне управління підприємством є інтегруючим і координуючим видом управління, основною метою якого є гармонізація часткових управлінських цілей для досягнення спільної мети – забезпечення стійкості його функціонування та розвитку» [1, с. 234]. Принципова трансформація цілей (від орієнтації на досягнення прибутку та інших соціально-економічних цілей до забезпечення найбільш масштабних та складно вимірюваних управлінських результатів – забезпечення економічної стійкості організації) розширює спектр традиційних управлінських функцій та визначає об'єктивну необхідність формування комплексних підходів до її оцінювання задля обґрунтування пріоритетних напрямів забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті предметної сфери дослідження доречно пригадати слова Джона Гарднера: «... більшість слабких організацій придбали функціональну сліпоту по відношенню до своїх власних вад. Вони страждають не тому, що не можуть вирішити свої проблеми, а тому що не можуть їх побачити та оцінити» [2, с. 24]. Оцінюванню рівня саме економічної стійкості присвячені наукові праці багатьох дослідників: А. Белікова, І. Брянцева, А. Грачов, О. Гончаренко, В. Гросул, Л. Донцова, О. Зайцева, М. Качеянц, В. Ковальов, Ж. Крись, О. Лускатова, Г. Мохонько, Т. Муренко, І. Парасій-Вергуненко, Г. Савицька, Р. Сайфулін, Ф. Сафін, О. Смірнов, О. Терещенко, А. Шмідт, І. Юдін та ін.). Експоненційне зростання кількості публікацій у цьому тематичному напрямку

продукує широкий спектр різноспрямованих підходів, що визначає об'єктивну необхідність їх групування за ключовими ознаками задля встановлення причинно-наслідкових зв'язків між рівнем стійкості та факторами фінансового, матеріального та нематеріального характеру.

Формулювання цілей статті. Метою статті є узагальнення повного спектра репрезентованих в економічній літературі підходів, які мають прямий або опосередкований характер відповідно до досліджуваної проблематики, з метою визначення рівня перспективності їх практичного використання в контексті сучасних менеджерських технологій.

Виклад основного матеріалу. Контент-аналіз наукових публікацій дає змогу відзначити, що варіабельність методологічних напрямів оцінювання рівня економічної стійкості підприємства визначається темпоральним дизайном дослідження, параметрами вихідної інформації та теоретичними передумовами постановки завдання дослідження. Саме ці позиції дали змогу автору ідентифікувати аналогічні за сутністю підходи та типологізувати їх у такі групи: фінансово-моніторинговий, кризово-ймовірнісний, агреговано-функціональний, бенчмаркінговий, нормативно-цільовий (табл. 1).

Найбільш репрезентативною є фінансова логіка оцінювання, відповідно до якої економічна стійкість визначається структурою джерел формування і авансування капіталу підприємства та ефективністю його використання. Часовий зріз оцінювання економічної стійкості крізь призму виключно фінансових показників дає змогу виокремити два підходи: моніторинговий та кризово-ймовірнісний. Перший передбачає проведення низки однотипних вимірів досліджуваного об'єкта з подальшим аналізом і порівнянням

Таблиця 1

Сучасний формат логіки оцінювання економічної стійкості підприємства

Підхід	Сутність підходу	Інструментарій реалізації	Характер ключових параметрів
ФІНАНСОВО-МОНІТОРИНГОВИЙ	Рівень економічної стійкості оцінюється виключно крізь призму поточного стану та динаміки фінансового стану підприємства	Коефіцієнтний метод	фінансові
		Балансовий метод	
КРИЗОВО-ЙМОВІРНІСНИЙ	Економічна стійкість компанії визначається прогнозним горизонтом настання кризового стану (банкрутства)	Статистичні моделі	фінансові
		Моделі формалізованих критеріїв	
		Моделі аналізу коефіцієнтів	
		Моделі штучного інтелекту	
АГРЕГОВАНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ	Кількісний вимір рівня економічної стійкості інтегрально визначається сукупністю її функціональних видів	Стандартизація показників відповідно до еталонних (або найкращих за останні роки) з подальшим формуванням інтегрального показника	фінансові, трудові, операційні, інформаційні, інноваційно-інвестиційні, управлінські, соціальні
БЕНЧМАРКІНГОВИЙ	Економічна стійкість визначається рейтинговими позиціями підприємства відповідно до найкращого аналогу або стандартів	Рейтингування за еталоном (конкурентом, що має найвищі показники)	фінансові, операційні, управлінські, інтелектуальні організаційні
		Рейтингування за рівнем інвестиційної надійності (скорингові моделі)	фінансові, ринкові
		Рейтингування компаній за рівнем корпоративної стійкості	екологічні, соціальні, корпоративні
НОРМАТИВНО-ЦІЛЬОВИЙ	Оцінювання рівня економічної стійкості через вірогідність досягнення цілей підприємства у невизначених умовах середовища господарювання	Апарат марківських випадкових процесів	фінансові
		Апарат теорії нечітких множин	
		Імітаційне моделювання	
		Метод Монте-Карло, критерій Гурвіца-Лапласа, Ходжа-Лемана	

Сформовано автором

отриманих результатів для виявлення певних закономірностей, тенденцій і динаміки ключових індикаторів. Другий орієнтований на визначення ймовірності банкрутства підприємства та нараховує натепер більш ніж 200 різноманітних моделей [3, с. 73], які органічно поєднуються у такі групи: 1) статистичні моделі (*Statistical models*); 2) моделі формалізованих критеріїв (*Model formalized criteria*); 3) моделі аналізу коефіцієнтів (*Analysis model coefficients*); 4) моделі штучного інтелекту (*Artificial intelligence models*).

Логіка визначення ймовірності банкрутства ґрунтується здебільшого на індуктивних аргументаціях, що сфокусовані на симптомах кризового стану підприємства. У рамках першої групи найбільш розповсюдженими є моделі дискримінантного аналізу (*Discriminant analysis*), в основу яких покладена дискримінантна функція та розрахунок інтегральних «Z-коефіцієнтів» (*z-score technique*): моделі Е. Альтмана, Р. Таффлера, Р. Ліса, Д. Фулмера та ін. Ідентифікація ступеня відповідності стану оцінюваної компанії переліку формалізованих критеріїв, які є характерними для підприємства, що вже зазнало фінансового краху, є змістом моделей формалізованих критеріїв (модель Аргенті – *A-score*, методика компанії *Ernst & Whinney*, метод Скоуна та ін.). Моделі аналізу коефіцієнтів ґрунтуються на прогнозуванні неплатоспроможності компанії шляхом дослідження фактичних значень обраної сукупності найважливіших фінансових коефіцієнтів та порівняння їх з еталонними значеннями цих показників (У. Бівер, Агенція з питань банкрутства). Нині науковці виокремлюють ще один клас моделей прогнозування ймовірності банкрутства: моделі штучного інтелекту (*Artificial intelligence models*) [3, с. 77-78], які передбачають використання комп'ютерних технологій для реалізації наступних методів моделювання: побудова дерева рішень, формування нейронних мереж, генетичних алгоритмів тощо, які теж ґрунтуються на сукупності фінансових показників, але використовують для їх обробки громіздкий математичний інструментарій.

Загальновізнано, що специфіка вітчизняного бізнесу (темпи інфляції, податкове законодавство, ступінь розвитку фінансового ринку, нормативне забезпечення бухгалтерського обліку тощо) унеможливорює адекватне застосування зарубіжних моделей прогнозування банкрутства з отриманням достовірних результатів. Цей проблемний аспект ініціював широкомасштабний розвиток аналогічних за змістом підходів на пострадянському просторі: А. Белікова, Г. Савицька, О. Зайцева, Р. Сайфуллін, Л. Донцова, М. Нікіфорова та ін. Українські реалії та галузеві особливості вітчизняних підприємств знайшли відображення у дискримінантній моделі О. Терещенка та офіційній методиці Міністерства фінансів України в рамках Порядку проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій.

Теоретики та бізнес-практики з надзвичайною легкістю констатують прояви фінансової нестійкості компаній, оскільки ці проблеми описуються за допомогою знайомих, незмінних протягом тривалого періоду часу та небагато чисельних понять, параметрів та коефіцієнтів. Автор не заперечує їхню важливість, однак, акцентує увагу на тому, що вони лише постфактум констатують наслідки життєдіяльності компанії; не розкривають причин їх девіацій, потенційних передумов оптимізації у перспектив-

ному періоді та не враховують галузеві особливості бізнесу (тривалість операційного циклу, рівень прибутковості, специфіка структури активів тощо). Це унеможливорює формування кумулятивних висновків щодо рівня економічної стійкості підприємства. До того ж, початкові ознаки нестійкого стану відображаються у фінансовій звітності не одразу. Це може бути зумовлено достатніми резервами ресурсів або часовим лагом перед безпосереднім відображенням негативних змін у показниках ефективності (результативності). Розуміння причинно-наслідкових зв'язків стійкого/нестійкого стану компанії, які не пов'язані з фінансовою сферою: 1) набагато складніше; 2) більш різноманітніше; 3) їх оцінювання носить здебільшого суб'єктивний характер; 4) на сучасному етапі набуває пріоритетного значення, оскільки дає змогу забезпечити пролонгований ефект стійкого стану у перспективі.

У наукових публікаціях останніх років [4, с. 124-125] аргументується, що прогресивним напрямом оцінювання економічної стійкості підприємства може виступати концепція збалансованої системи показників (*Balanced Scorecard*), ключові положення якої акцентують увагу на обмеженості фінансових індикаторів та розширюють їх спектр показниками взаємодії зі споживачами, показниками внутрішніх бізнес-процесів та показниками якісного зростання персоналу організації. Високо оцінюючи доробок засновників цієї концепції, який підтверджується її широкомасштабним застосуванням (50% компаній світу зі списку *Fortune*) та статусом однієї з найбільш впливових бізнес-ідей ХХ ст., автор акцентує увагу на тому, що вона є інструментом стратегічного управління, а відтак, не придатна для цілей оцінювання економічної стійкості.

Але можна припустити, що саме концепція збалансованої системи показників виступила прототипом агреговано-функціонального підходу, який кумулятивно інтегрує видові прояви економічної стійкості підприємства (виробнича, маркетингова, інноваційна, інвестиційна, інформаційна, кадрова тощо) за ключовими моніторинговими параметрами. Його еволюція відбувалася шляхом розширення інформаційного базису первинних показників у такому ланцюгу: фінансові – операційні – управлінські – соціальні. При варіативності спектру вихідних даних, логіка підходу передбачає їх стандартизацію на основі еталонних (нормативних) значень з подальшим визначенням інтегрального показника на підставі коефіцієнтів вагомості.

Фрагментарність агреговано-функціонального підходу, на думку автора, зумовлена, у першу чергу, обмеженістю коректної ідентифікації еталонних значень більшості показників, які традиційно використовуються для аналізу економічної стійкості підприємства. Ця проблема породжується саме набором показників, які у більшості за своєю сутністю є показниками ефективності використання капіталу (ресурсів) компанії. Вони відображають поточний результат життєдіяльності компанії у певному періоді, однак, не репрезентують потенційні можливості збереження стійкого стану підприємства у перспективі. З іншого боку, вони суттєво залежать від кон'юнктурних коливань ринку.

Другою вагомою проблемою агреговано-функціонального підходу є безсистемне інтегрування окремих функціональних видів стійкості. Так, компанія може мати високий рівень маркетингової, інформаційної, кадрової стійкості при критичних значеннях рівня виробничої стійкості. Зрештою кількісний

вимір рівня стійкості може дати підстави для визначення його якісного рівня як задовільного, середнього, навіть високого. При цьому цілком зрозуміло, що визнати стійким підприємство, яке не має виробничих передумов до циклічної генерації процесів її життєдіяльності, неможливо. Таким чином, практика сучасного бізнесу та змістовна наповненість агреговано-функціонального підходу дозволяють автору зробити висновок про його формальний характер та обмежені можливості щодо формування коректних висновків щодо рівня економічної стійкості підприємства.

З кінця минулого століття науковцями активно розвивається підхід заснований на оцінюванні рівня економічної стійкості підприємств крізь призму їх ранжування за різними критеріями. Змістове наповнення цього підходу дозволило автору ідентифікувати його як бенчмаркінговий. Так, І. Юдін [5], М. Качеянц [6] пропонують визначати рівень економічної стійкості на підставі позиціонування досліджуваного підприємства відповідно до конкурента, який має найвищі показники прибутковості діяльності, ділової та ринкової активності, ліквідності. Сутність цього підходу зумовлює виникнення логічних питань: чи завжди існує еталонний аналог, який за абсолютно всіма параметрами є лідером? чи коректно робити висновок про нестійкий стан компанії, яка поступається переліком певних показників лідеру, однак, при цьому їх поточні значення не створюють загрози її життєдіяльності? Відповідь на обидва запитання однозначна: ні.

Паралельно з цим напрямом порівняння розвивається також інструментарій спеціального призначення: рейтингування компаній за рівнем інвестиційної надійності, який визначає їх здатність до повного погашення боргових зобов'язань у визначений термін. Цей показник опосередковано визначає рівень економічної стійкості підприємств, а його високі значення відкривають можливості доступу до більш дешевих джерел фінансування, які, в свою чергу, створюють передумови для реалізації широкомасштабних проектів їх розвитку. Ранжування інвестиційної надійності організацій здійснюється переважно на основі скорингових моделей, цільове призначення яких полягає у передбаченні вірогідності прострочення або неповернення заборгованості підприємством-позичальником.

Проблемним аспектом скорингової оцінки є складність її практичного використання: серед ключових методів цього підходу лише дискримінантний аналіз не потребує трудомістких розрахунків, але він має справу виключно з лінійними залежностями. При цьому логістична регресія та метод штучних нейронних мереж, які найбільш повно розкривають причинно-наслідкові зв'язки між показниками, вимагають застосування громіздкого математичного апарату. До того ж варто акцентувати увагу на обмеженому колі цільових користувачів скорингової оцінки (виключно інвестори), як наслідок, – фрагментарність комплексного підходу до визначення рівня економічної стійкості з урахуванням інтересів усіх стейкхолдерів компанії.

Мінімізація використання математичного інструментарію при одночасному збереженні логіки порівняльного підходу та максимальному розширенні спектру входних параметрів оцінювання характерні для методології Ф. Сафіна, який акцентував увагу на об'єктивній необхідності врахування всіх напрямів та видів діяльності компанії, нематеріальних та матеріальних активах, галузевих факторах успіху,

конкурентоспроможності продукції, частки ринку [4, с. 155-156]. Ключовими моніторинговими параметрами рівня економічної стійкості Ф. Сафін визнає такі: рівень людського капіталу, виробничої стійкості, фінансової стійкості, організаційної стійкості, маркетингу, інноваційного розвитку та специфічні галузеві показники. Запропонований спектр параметрів у значному ступені корелюється з агреговано-функціональним підходом, однак їх інтерпретацію науковець пропонує здійснювати на основі порівнянності з найкращими показниками досягнутими у галузі (або основними конкурентами). При цьому, згідно з логікою Ф. Сафіна, ці показники мають другорядний характер та підпорядковані ключовому параметру – створення економічної ренти, під якою він розуміє дохід компанії, що перевищує середньогалузеві показники рентабельності капіталу.

Однак при всіх позитивних моментах методологія Ф. Сафіна не може претендувати на завершеність, повноцінну обґрунтованість та економічну коректність. Це аргументується такими позиціями. По-перше, не можна погодитися з безальтернативним твердженням Ф. Сафіна, що чим вище економічна рента, тим вище рівень економічної стійкості. Практика функціонування бізнес-структур свідчить про нелінійний та у більшості випадків одномоментний характер розміру економічної ренти за рахунок можливостей короткочасного лобювання інтересів підприємства у владних структурах, часового лагу між впровадженням інноваційних проектів у компанії та її конкурентів тощо. До того ж емпіричні дані підтверджують стійкі позиції багатьох підприємств, рентабельність яких перебуває на рівні середньогалузевих показників або має незначні девіації цього показника у динаміці. По-друге, методологія Ф. Сафіна представлена виключно концептуальними положеннями при відсутності: 1) логіки визначення рівня людського капіталу, виробничої, фінансової, організаційної стійкості, маркетингу, інноваційного розвитку; 2) підходів до формування бази первинної інформації; 3) методичного інструментарію реалізації запропонованого підходу.

Впровадження у науковий обіг категорії «корпоративна стійкість» (*corporate sustainability*) зумовило зміщення аналітичних акцентів бенчмаркінгового оцінювання з фінансово-економічного виміру (в рамках системи фінансового результату «*financial bottom line*») до соціально-економічного [7, с. 406]. Логіка цього підходу ґрунтується на рейтингуванні компаній за рівнем відповідності екологічним, соціальним стандартам та стандартам корпоративного управління (Міжнародний стандарт соціальної відповідальності ISO 26000, Стандарт відповідальності інституту *AccountAbility* AA1000, Міжнародний стандарт соціальної відповідальності SA8000, Стандарт екологічного управління ISO 14000).

Варіативність вибору аналітичних індикаторів, унікальність шкал оцінювання зумовили значну кількість рейтингів корпоративної стійкості, розроблених спеціалізованими консалтинговими компаніями, некомерційними організаціями, інституційними інвесторами та науковцями. Серед найбільш авторитетних варто відзначити такі: рейтинг компанії *KLD Research & Analytics*; корпоративні індекси: *Fortune Most Admired Companies*, *Reputation Quotient*, *G-index*, *E_index*; рейтинги корпоративного управління: *Gov-Score*, *Institutional Shareholder Services (ISS)*, *GovernanceMetrics International*, *The Corporate Library*, *GlassLewis* та інші. Не заперечуючи важливість оцінювання рівня корпоративної стійкості як в

аспекті морально-етичних, так і економічних передумов розвитку бізнесу, автор акцентує увагу на вузькоаспектній спрямованості підходу, що відображає лише окремі сторони такого багатопланового явища як стійкість.

Наступний підхід ідентифікований автором як нормативно-цільовий. Він передбачає прогнозне оцінювання рівня економічної стійкості кризь призму вірогідності досягнення цільових орієнтирів діяльності підприємства у невизначених умовах зовнішнього середовища, визначення ймовірності відхилення реальної фазової траєкторії життєдіяльності підприємства від траєкторії цілі у визначеному інтервалі часу [8-12]. Варіативність логіки нормативно-цільового підходу зумовлена різним передіком моніторингових параметрів та інструментарієм її реалізації. Так, А. Шмідт ключовим показником економічної стійкості підприємства вважає забезпечення приросту грошового потоку, відповідно, кількісну оцінку економічної стійкості він пропонує здійснювати на підставі коефіцієнту запасу, який визначає відношенням реального грошового потоку до його планових значень [12, с. 183]. Для прогнозування відхилень грошового потоку від заданої траєкторії А.В. Шмідт пропонує використовувати апарат марківських випадкових процесів [12, с. 125-135]. Недоліками цього підходу варто визначити обмеженість цільових орієнтирів та складність сприйняття інструментарію оцінювання економічними суб'єктами.

О. Лускатова обґрунтовує методологію використання апарату теорії нечітких множин для оцінювання економічної стійкості підприємства [11, с. 104-114]. Цінність цього підходу визначається високими прогностичними можливостями визначення ринкового потенціалу компанії, її надійності, вигідності продовження партнерських відносин. При цьому варто відзначити, що суб'єктом оцінки виступають саме зовнішні стейкхолдери, які у більшості випадків не мають доступу до абсолютної повної інформації про діяльність компанії. До того ж інструментарій реалізації цього підходу, запропонований О. Лускатою, трудомісткий та складний для формування коректних висновків.

О. Смірнов [10], І. Орлов [8] та інші дослідники в рамках нормативно-цільового підходу розвивають ідею доцільності використання інструментарію імітаційного моделювання, призначення якого полягає у найбільш точному відтворенні об'єкта дослідження та динаміки комплексної сукупності показників його життєдіяльності. Однак складність побудови моделі зумовлена наявністю великої кількості ступенів свободи, низьким рівнем формалізації сукупності вихідної інформації як детермінованого, так і стохастичного характеру, широкий спектр нетривіальних взаємозв'язків між елементами зумовлюють невисокий рівень прогностичної цінності цього інструментарію та складність його використання.

Висновки. Результати опрацювання наукових джерел щодо предметної сфери дослідження дали змогу автору виокремити спектр сучасних проблем, що унеможливають формування адекватної реальним потребам бізнес-практики методології оцінювання рівня економічної стійкості та, відповідно, управлінського інструментарію її забезпечення:

- по-перше, поточний рівень економічної стійкості кількісно оцінюється виключно кризь призму інтегральних показників, варіативність яких зумов-

люється спектром первинних моніторингових індикаторів, які здебільшого обмежуються, з одного боку, показниками ефективності використання ресурсних факторів та капіталу, з іншого, – показниками фінансового стану підприємства (ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості); при цьому поза увагою залишаються фактори нематеріального характеру, які на сучасному етапі розвитку бізнес-структур є пріоритетними;

- по-друге, прогнозування рівня стійкості здійснюється переважно на підставі імітаційних моделей, що перевантажує економічні дослідження громіздким математичним апаратом, який унеможливорює формування кумулятивних висновків.

Наявна логіка оцінювання рівня економічної стійкості органічно пов'язана виключно з методологічним індивідуалізмом своїм жорстким припущенням про інструментальну раціональність суб'єктів господарювання, внаслідок цього, ігноруються інші прояви природи організації (влада, організаційна культура, легітимність, способи поведінки, менталітет, комунікації тощо). Проведений аналіз дав змогу сформулювати пріоритетні напрями трансформації логіки оцінювання економічної стійкості підприємства: виокремлення ключових аналітичних проєкцій з урахуванням нематеріальних факторів функціонування підприємства та потенційних умов його перспективного розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лигоненко Л.А. Теория социальных организаций как методологическая основа экономического управления предприятием / Л.А. Лигоненко // Проблемы экономики. – 2013. – № 3. – С. 233-238.
2. Gardner J.W. How to prevent organizational Dry Rot / J.W. Gardner // Harper's Magazine. – 1965. – No. 10. – P. 24.
3. Сушко В.І. Класифікація моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємств / В.І. Сушко, Т.С. Павлюк // Економіка: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 72-83.
4. Сафин Ф.М. Экономическая устойчивость как доминирующая парадигма развития организаций промышленности : дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.05 / Ф.М. Сафин. – Москва, 2009. – 358 с.
5. Юдин И.Е. Разработка организационно-экономических методов управления устойчивостью промышленного предприятия в условиях риска : автореф. ... к.э.н. : 08.00.05 / И.Е. Юдин. – Москва, 1999. – 22 с.
6. Качаянц М.Г. Механизм оценки экономической устойчивости угольных шахт при принятии плановых решений / М.Г. Качаянц. – М. : Изд-во МГГУ, 1993. – 160 с.
7. Visser W. The A to Z of Corporate Social Responsibility / W. Visser, D. Matten, M. Pohl, N. Tolhurst // London: A John Wiley & Sons, Ltd., 2010. – 470 p.
8. Орлов И.С. Оценка влияния случайных параметров на устойчивость экономических систем : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.13 / И.С. Орлов. – Москва, 2007. – 132 с.
9. Пестриков С.В. Методология управления развитием экономических систем в промышленности : дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.05 / С.В. Пестриков. – Самара, 2005. – 309 с.
10. Смирнов А.В. Регулирование деятельности экономических систем, находящихся в устойчивом состоянии (на примере предприятий рыбопромышленного комплекса : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / А.В. Смирнов. – Мурманск, 2006. – 195 с.
11. Лускатова О.В. Оценка экономической устойчивости горного предприятия при управлении комплексом рисков : дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.05 / О.В. Лускатова. – Москва, 2007. – 253 с.
12. Шмидт А.В. Исследование, оценка и прогнозирование экономической устойчивости промышленного предприятия : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / А.В. Шмидт. – Челябинск, 2005. – 198 с.